

5.

1521

1869

Keiser Aleksander II.

AC. J.

Gesti-maa-rahwa
Kalender

ehf

Täht-Kamat
1869

aasta peale pärrast meie

Issanda Jeesuse Kristusse
sündimist.

Sel aastal on 365 pääwa

Tallinnas,

trükitud Lindworsi pärrijate kirjadeks

Märkide seletus.

- Noor=kuu. ☉ Täis=kuu.
) Esimene weerand. ☾ Wiimne weerand.
 e. l. enne lõunat. — p. l. pärast lõunat.
 P. Pühha. — p. pärast ehk päaw.

Nasta muutmised.

- Ketwade** hakkab 8. Paastu-kuu päawal kellu 9, 19 minutit e. lõunat. Siis on päaw ja ö ühhe pikkused.
Sui hakkab 9. Jaani-kuu päawal kellu 5, 48 minutit e. l. Siis on meil kõige pikkem päaw.
Süggise hakkab 10. Mihkli-kuu päawal kellu 8, 12 minutit p. lõunat. Siis on jälle päaw ja ö ühhe pikkused.
Talwe hakkab 9. Jõulu-kuu päawal kellu 2, 7 minutit pärast lõunat. Siis on meil kõige lühhem päaw.

Jõulu ja Wastla-päawa wahhel on 9 nädalat 6 päawa.

Päawa- ja Kuu-warjutamised.

Sel 1869 aastal saab Päaw ja Kuu kaks korda warjutud, neist on agga üks Ku-warjutamine meie maal nähha. Kuu-warjutamine hakkab 16-ma Januariis öse kello üks ja lõppeb hommiku kello wiis.

Von der Censur gestattet.

Reval, den 7. October 1868.

Nastaid arwatakse tänamu:

	Nastat.
Mailma loomisest	5818
Jesuse Kristuse sündimisest	1869
Tartu linna ülesehitamisest	839
Ristiuse Riamaale tulemisest	678
Tallinna ülesehitamisest	650
Pernu linna alustamisest	614
Raamatude trükkimise hakatusest	429
Uuteruse õige usu üleswõtmisest	352
Lindworsi trükkimaja hakatusest	261
Wanast karkust	212
Wäe Brandenburgi minemisest	191
Toompää ärapõlemisest	185
Suurest näljast Ria- ja Tallinna maal	174
Peeterburgi linna ülesehitamisest	166
Teisest karkust	159
Meie Maa Wene-riigi walitsuse alla saamisest	159
Tartu suure kooli alustamisest	67
Uute rõugide panemisest	66
Prantsuse Moskwas olemisest	57
Cesti-maa priuse kuulutusest	52
Meie suure Keisri Herra Aleksandri II. sündim... ..	51
Ria-maa priuse kuulutusest	50
Jumalateenistusest ne kiriku-seaduse järel	35
Krimi sõda hakatusest	15
Meie Keisri Herra Aleksandri II. walitsuse hak... ..	14
Wiimsest hinge kirjutusest	11
Wene-maa priuse kuulutusest	8

Nääri pään. — Kristuse ümberleikamisest. Luk. 2, 21.

1 Keelkäd.	Nääri pään	Selged päwad
2 Keelasp.	Mita Jummal!	
3 Keede	Nabel, Set	
4 Laupään	Genof	
	Metufala	

P. p. N. Josef pöggeneb Egiptuse male. Matth. 2, 13—23.

5 Pühap.	Simeon	kange kül
6 Esmasp.	3 Kuninga P.	
7 Teisp.	Juljanus	
8 Keelkäd.	Erart	
9 Keelasp.	Peatus	 2, 6, e. l.
10 Keede	Paawli pw.	
11 Laupään	Erwaim	lumme=

1 P. p. 3 K. P. — Jesus 12 aastat wana. Luk. 2, 41—52.

12 Pühap.	Rein	saddo ja tuult.
13 Esmasp.	Hilarius	
14 Teisp.	Robert	
15 Keelkäd.	Tiidrik	
16 Keelasp.	Kiispert	 3, 0 e. l.

17 Keede	Lõnikse pw.	Tuisosed
18 Laupään	Alfel	

2 P. p. 3 K. P. — Pulmad Kaana linna. Joan. 2, 1—11.

19 Pühap.	Saara	ilmad
20 Esmasp.	Waab. Seb.	ja
21 Teisp.	Reetu	
22 Keelkäd.	Madleena	 6, 35 p. l.
23 Keelasp.	Lota	
24 Keede	Timoteus	
25 Laupään	Paawli ümb.	lummesaddo.

3. P. p. 3 K. P. Pealikust Kapernauma linna. Matt. 8, 1—13.

26 Pühap.	Polikarpus	Suur kül.
27 Esmasp.	Krisostomus	
28 Teisp.	Kaarl	
29 Keelkäd.	Samuel	
30 Keelasp.	Abelgund	 3, 33 p. l.
31 Keede	An	

1 sel selle kuu pw. tõuseb päike k. kahheksa 50 minutit, ja weereb alla k. kolm 29 minutit. — 11 mal tõuseb päike k. kahheksa 33 minutit, ja weereb alla k. kolm 52 minutit. — 21 mal tõuseb päike k. kahheksa 12 minutit, ja weereb alla k. nelli 17 minutit

1 Laupääd	Pirita	Tuisko
4 P. p. 3. R. P. Kristus sünnib tuled. Matt. 8, 23—27.		
2 Pühap.	Küünla pw.	ja
3 Esmasp.	Hanna	pehmed
4 Teisip.	Veronika	ilmad.
5 Reiknäd.	Agata	
6 Neljasp.	Toora	
7 Reede	Rikard	 6, 45 p. l.
8 Laupääd	Salomon	
5 P. p. 3. R. P. — Umbrohuist. Matt. 13, 24—30.		
9 Pühap.	Apollonia	Tuult
10 Esmasp.	Kolastika	ja
11 Teisip.	Cedu	lummesaddo.
12 Reiknäd.	Gilalia	
13 Neljasp.	Benigna	
14 Reede	Walentin	 1, 44 p. l.
15 Laupääd	Wauстина	
9 P. e. R. ül. P. — Wina-mäest. Matt. 20, 1—16.		
16 Pühap.	Juula	

17 Esmasp.	Konstantia	Umbne
18 Teisip.	Konfordia	
19 Reiknäd.	Sim. Apost.	ilm
20 Neljasp.	Cigarius	
21 Reede	Jesaias	 7, 22 e. l.
22 Laupääd	Peetri pw.	
8 Pühha e. R. ül. Pühha. — Kälwaja. Luk. 8, 4—15.		
23 Pühap.	Miina	ja
24 Esmasp.	Madiisse pw.	lumme-
25 Teisip.	Wiktor	saofed
26 Reiknäd.	Nestor	päwad.
27 Neljasp.	Leander	
28 Reede	Justus	

Isel selle fuu päwal tõuseb päike f. seitse 4 minutit, ja weereb alla f. nelli 46 minutit. — 11mal tõuseb päike f. seitse 17 minutit, ja weereb alla f. wiis 11 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kuus 49 minutit, ja weereb alla f. wiis 36 minutit.

1 Laupääd Albinus 10, 26 e. l.

Paasto Pühha. — Pime tee ääres. Luf. 18, 31—43

2 Pühap.	Medea	
3 Esmasp.	Runitunde	Külmad
4 Teisip.	Wastla pw.	ja
5 Keisnäd.	Tuhka pw.	santid
6 Neljasp.	Kotwrid	ilmad.
7 Neede	Perpetua	
8 Laupääd	Pööri pw.	

1 P. Paastus. — Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1—11.

9 Pühap.	Prudentius	 7, 33 e. l.
10 Esmasp.	Mikens	
11 Teisip.	Konstantin	Ranged
12 Keisnäd.	Palwe pääd	tuisud
13 Neljasp.	Ernst	ja
14 Neede	Sakarjas	
15 Laupääd	Matilde	 11, 12 p. l.

2 P. Paastus. — Kananea maa naene. Matt. 15, 21—28.

16 Pühap.	Aleksander	
17 Esmasp.	Truuta	külm.

18 Teisip.	Kabriel	
19 Keisnäd.	Joosep	Külmad
20 Neljasp.	Olga	päwad,
21 Neede	Pent	
22 Laupääd	Kawael	 10, 27 p. l.

3 P. Paast. — Kristus ajab furatid wälja. Luf. 11, 14—28.

23 Pühap.	Tiits	
24 Esmasp.	Kasimir	wahhel
25 Teisip.	P. Maarja pw.	
26 Keisnäd.	Manuel	saab
27 Neljasp.	Kustaw	
28 Neede	Kidion	lund.
29 Laupääd	Eistatius	

4 Paastus P. — Kristus sööda 5000 meest. Joan. 6, 1—15.

30 Pühap.	Adonius	
31 Esmasp.	Tetlaus	 2, 27, e. l.

Igel jelle kuu p. tõuseb päike k. kuus 25 minutit, ja weereb alla k. wiis 55 minutit. — 11mal tõuseb päike k. wiis 56 minutit, ja weereb alla k. kuus 19 minutit. — 21mal tõuseb päike k. wiis 26 minutit, ja weereb alla k. kuus 42 minutit. —

1 Teisip.	Karjal. p.	
2 Restnäd.	Paulina	Behmed
3 Neljasp.	Werdinand	
4 Reede	Ambrosius	ilmad
5 Laupäaw	Matšim	

5 P. Paastus. — Jeesus kiwwidega wiisatud. Joan. 8, 46—59.

6 Pühap.	Rölestin	
7 Esmasp.	Aron	 4, 45 p. l.
8 Teisip.	Liborius	
9 Restnäd.	Bogislaus	wihmased
10 Neljasp.	Esekiel	ja
11 Reede	Leo	uddused
12 Laupäaw	Julius	

6 P. Paastus. — Kristuse sisseõitmine. Matt. 21, 1—9.

13 Pühap.	Palmi Püha.	
14 Esmasp.	Künni päaw	 8, 1 e. l.
15 Teisip.	Olimpia	
16 Restnäd.	Karistus	päwad.
17 Neljasp.	Suur Neljasp.	

18 Reede	Suur Reede	
19 Laupäaw	Simon	Wihmasaddo

R. üll. P. — Kristuse ülestõusmine. Mark. 16, 1—8.

20 Pühap.	1 Ülestõns. P.	
21 Esmasp.	2 Ülestõns. P.	 3, 20 p. l.
22 Teisip.	Rajus	
23 Restnäd.	Jüri päaw	Head
24 Neljasp.	Albert	ilmad
25 Reede	Markussep w.	selge
26 Laupäaw	Etfekias	

1 P. p. üll. P. — Kinnipandud ukšed. Joan. 20, 19—31.

27 Pühap.	AnastasiuS	taewaS.
28 Esmasp.	Witalis	
29 Teisip.	Reimund	 5, 46 p. l.
30 Restnäd.	Grastus	

Išel selle kuu pw. tõuseb päike l. nelli 54 minutit, ja weereb alla l. seitse 9 minutit. — 11mal tõuseb päike l. nelli 25 minutit, ja weereb alla l. seitse 33 minutit. — 21mal tõuseb päike l. kolm 58 minutit, ja weereb alla l. seitse 57 minutit.

1 Neljasp.	Wölbri pw.	
2 Neede	Sigismund	Kaunid
3 Laupääm	+ Leidmise pw.	

2 P. p. üll. P. — Sea karjane. Joan. 10, 12—16.

4 Pühap.	Wlorian	head
5 Esmasp.	Kotard	
6 Teisip.	Sufanna	 11, 9 p. l.
7 Restnäd.	Ulrika	
8 Neljasp.	Tanislauß	ilmad.
9 Neede	Nigulaß	
10 Laupääm	Kordian	Sojad

3 P. p. üll. P. — Ürikesse aja värrest. Joan. 16, 16—23.

11 Pühap.	Pantratsius	päwad
12 Esmasp.	Henriete	
13 Teisip.	Serwatsius	 5, 2 p. l.
14 Restnäd.	Kristjaan	
15 Neljasp.	Sohwi	
16 Neede	Peregrinus	wihmaga.
17 Laupääm	Anton	

4 P. p. üll. P. — Kristusse äraminemisest. Joan. 16, 5—15.

18 Pühap.	Serif	Umbne
19 Esmasp.	Wiilip	ilm
20 Teisip.	Pil	
21 Restnäd.	Pontufina	 9, 1 e. l.
22 Neljasp.	Miili	
23 Neede	Tesiderius	tuult
24 Laupääm	Ester	

5 P. p. üll. P. — Õigest pallumisest. Joan. 16, 23—30.

25 Pühap.	Urbanus	
26 Esmasp.	Eduard	ja
27 Teisip.	Ludolw	wihma.
28 Restnäd.	Willem	
29 Neljasp.	Taewamin. P.	 5, 31 e. l.
	Suur + pw.	
30 Neede	Wigand	Kännad
31 Laupääm	Petronella	sojad.

Isel selle kuu pw. tõuseb päike f. kolm 34 minutit, ja weereb alla f. kähheksa 20 minutit. — 11mal tõuseb päike f. kolm 13 minutit, ja weereb alla f. kähheksa 42 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kaks 57 minutit, ja weereb alla f. üheksa.

6 P. v. üll. P. — Rõõmustajast waimust. Joan. 15, 26—16, 4.

1 Pühap.	Kotfalk	Päwad.
2 Esmasp.	Martellus	
3 Teisip.	Emma	
4 Keisnäd.	Tarius	 3, 54 e. l.
5 Neljasp.	Boniwatšius	
6 Reede	Artemius	
7 Laupäaw	Eufreetšia	
		Wihma

Nelli Pühha. — Pühha Waimust. Joan. 14, 23—31.

8 Pühap.	Neli püha 1 pw.	ja
9 Esmasp.	Neli püha 2 pw.	
	Pikkem pw.	mürri-
10 Teisip.	Hans	
11 Keisnäd.	Barnabas	 3, 18 e. l.
12 Neljasp.	Basilides	
13 Reede	Tobias	
14 Laupäaw	Tetlow	
		tamissed.

Kolmaino Jummalä P. — Jesus ja Nikodemus. Joan. 3, 1-15.

15 Pühap.	Wiidi pw.	Uddune.
16 Esmasp.	Justina	

17 Teisip.	Nikander	Sojad ilmad.
18 Keisnäd.	Homerus	
19 Neljasp.	Kerwasius	 2, 25 e. l.
20 Reede	Wlorentin	
21 Laupäaw	Rael	

1 P. v. 3. a. J. P. — Nikas mees ja Laatsarus. Luk. 16, 19—31.

22 Pühap.	Karolina	Mürri- tamissed ja wihma.
23 Esmasp.	Basilius	
24 Teisip.	Jaani pääw.	 2, 17 p. l.
25 Keisnäd.	Webronia	
26 Neljasp.	Jeremias	
27 Reede	Ladislauš	
28 Laupäaw	Josua	

2 P. v. 3. a. J. P. — Suurest õhtu söömaajast. Luk. 14, 16—24.

29 Pühap.	Peetri Päm.p.	Head ilmad.
30 Esmasp.	Pilla	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. kaks 46 minutit, ja weereb alla k. üheksa 14 minutit. — 11mal tõuseb päike k. kaks 45 minutit, ja weereb alla k. üheksa 19 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kaks 52 minutit, ja weereb alla k. üheksa 15 minutit.

1 Teisip.	Teobald	Sojad
2 Keisnäd.	Heina M. p.w.	päwad.
3 Neljasp.	Kornelius	
4 Reede	Ulrik	8, 27 e. l.
5 Laupäaw	Anselm	

3 P. v. 3 a. J. P. — Arakadumud lambast. Luk. 15. 1—10

6 Pühap.	Hektor	Heitlikkud
7 Esmasp.	Demetrius	ilmad.
8 Teisip.	Kilian	Mürri-
9 Keisnäd.	Kirillus	
10 Neljasp.	7 Wenda	
11 Reede	Eleonora	3, 34 v. l.
12 Laupäaw	Hindrek	

4 P. v. 3 a. J. P. — Olge armulised. Luk. 6, 36—42.

13 Pühap.	Marreta p.w.	tamised
14 Esmasp.	Ponawent	wihmaga.
15 Teisip.	Apost. jäg.	
16 Keisnäd.	August	
17 Neljasp.	Aleksius	

18 Reede	Rosina	
19 Laupäaw	Widrika	6, 46 v. l.

5 P. v. 3 a. J. P. — Rohke kallasaat. Luk. 5, 1—11.

20 Pühap.	Celias	Kännad
21 Esmasp.	Taniel	sojad
22 Teisip.	Maarja Mad.	ilmad,
23 Keisnäd.	Oskar	
24 Neljasp.	Kristina	
25 Reede	Jakobi p.w.	11. 47 v. l.
26 Laupäaw	Anu	

6 P. v. 3 a. J. P. — Wariseride õigusfest. Matt. 5, 20 26.

27 Pühap.	Marta	ja
28 Esmasp.	Plato	selge
29 Teisip.	Olwi p.w.	taewas.
30 Keisnäd.	Abdon	
31 Neljasp.	Kristwrid	

Isel jelle kuu p.w. tõuseb väike k. kolm 7 minutit, ja weereb alla k. üheksa 3 minutit. — Ilmal tõuseb väike k. kolm 26 minutit, ja weereb alla k. kaheksa 45 minutit. — 21mal tõuseb väike k. kolm 48 minutit, ja weereb alla k. kaheksa 23 minutit.

1 Reede	Petri wang.	
2 Laupääv	Hannibal	 2, 20 e. l.
7 P. v. 3 a. J. P. — 4000 meest sõõdetakse. Mark. 8, 1—9.		
3 Pühap.	Gleasar	
4 Esmasp.	Tominiuf	Sojad
5 Teisip.	Oswald	
6 Restnäd.	Krist. ärras	päwad.
7 Neljasp.	Mline	
8 Reede	Kerhard	Wihma.
9 Laupääv	Romanus	
8 P. v. 3 a. J. P. — Walle prohwertest. Matt. 7, 15—23.		
10 Pühap.	Lauritse pw.	 6, 3 e. l.
11 Esmasp.	Herm	
12 Teisip.	Klaara	
13 Restnäd.	Ellu	Kaunid
14 Neljasp.	Eisebius	sojad
15 Reede	Rufki M. pw.	ilmad.
16 Laupääv	Isaaf	
9 P. v. 3 a. J. P. — Ülekõhtune majapidaja. Luk. 16, 1—9.		
17 Pühap.	Wilibald	Heitlik ilm.

18 Esmasp.	Leenu	 9, 37 e. l.
19 Teisip.	Seebald	
20 Restnäd.	Pärnard	
21 Neljasp.	Rut	Tuult ja
22 Reede	Wilibert	wihma.
23 Laupääv	Sakeus	
10 P. v. 3 a. J. P. — Jerusalema ärrarikmisest. Luk. 19, 41—48.		
24 Pühap.	Pärtli pw.	
25 Esmasp.	Ludwi	 7, 46 e. l.
26 Teisip.	Irenäus	
27 Restnäd.	Kebhard	Heitlik ilm.
28 Neljasp.	Augustin	Kaunid
29 Reede	Joan. huk.	sojad päwad.
30 Laupääv	Benjamin	
11 P. v. 3 a. J. P. — Wariserist ja tõnerist. Luk. 18, 9—14.		
31 Pühap.	Rebekka	 11, 2 v. .
Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. nelli 13 minutit, ja weereb alla k. seitse 55 minutit. — 11mal tõuseb päike k. nelli 36 minutit, ja weereb alla k. seitse 27 minutit. — 21mal tõuseb päike k. nelli 59 minutit, ja weereb alla k. kuus 58 minutit.		

1 Esmasp.	Ekidius	
2 Teisip.	Liisa	Willud
3 Keisnäd.	Reinard	
4 Neljasp.	Kai	päwad
5 Reede	Mooses	
6 Laupäaw	Magnus	

12 P. p. 3 a. J. P. — Kurdiſt ja keeletumajſt. Mark. 7, 31—37.

7 Pühap.	Regina	
8 Esmasp.	Maarja ſünd.	 10, 20 p. 1.
9 Teisip.	Bruno	
10 Keisnäd.	Lina	wihma
	Pööri pw.	ja
11 Neljasp.	Gewald	tuult.
12 Reede	Sirus	
13 Laupäaw	Amatus	Selged

13 P. p. 3 a. J. P. — Preeſtrift ja Lewitift. Luk. 10, 23—37.

14 Pühap.	† üllendam.	ilmad.
15 Esmasp.	Nikodemus	
16 Teisip.	Leontina	 9, 49 p. 1.
17 Keisnäd.	Joſepina	

18 Neljasp.	Kotlob	
19 Reede	Werner	Wihma
20 Laupäaw	Wauſta	

14 P. p. 3 a. J. P. — Kümneſt piddalitõbiſeſt. Luk. 17, 11—19.

21 Pühap.	Matteuſe pw.	ja
22 Esmasp.	Moorits	
23 Teisip.	Oſea	 3, 59 p. 1.
24 Keisnäd.	Joan. ſaam.	tuult,
25 Neljasp.	Kleowas	ning õ
26 Reede	Joan. õpet.	
27 Laupäaw	Adolw	

15 P. p. 3 a. J. P. — Mammonaſt. Matt. 6, 24—34.

28 Pühap.	Wentſel	külmad.
29 Esmasp.	Mihkli pw.	
30 Teisip.	Hironimus	 11, 42 e. l.

1ſel ſelle kuu pw. tõuſeb päike f. wiis 25 minutit, ja weereb alla f. kuus 26 minutit. — 11mal tõuſeb päike f. wiis 47 minutit, ja weereb alla f. wiis 56 minutit. — 21mal tõuſeb päike f. kuus 11 minutit, ja weereb alla f. wiis 26 minutit.

1	Refnäd.	Wolmar	Willud ilmad.
2	Neljasp.	Woldemar	
3	Reede	Jairus	
4	Laupääw	Prants	
16 P. p. 3 a. J. P. — Raini linna surmuf. Luk. 7, 11—17.			
5	Pühap.	Leikuse Püha	Wihmased 3, 37 p. l.
6	Esmasp.	Luisa	
7	Teisip.	Maali	
8	Refnäd.	Tomasia	
9	Neljasp.	Tionisius	ja
10	Reede	Arwid, Mai	
11	Laupääw	Burfard	
17 P. p. 3 a. J. P. — Beetöbbisest. Luk. 14, 1—11.			
12	Pühap.	Walwrid	tuisosed
13	Esmasp.	Teresia	
14	Teisip.	Kalitsus	
15	Refnäd.	Hedu	
16	Neljasp.	Kallus	 10, 13 e. l.
17	Reede	Leonhart	
18	Laupääw	Luukase pw.	
			päwad.

18 P. p. 3 a. J. P. — Suurem käst. Matt. 22, 34—46.

19	Pühap.	Euteruse usu öiendam. P.	Tuult
20	Esmasp.	Belitsian	ja
21	Teisip.	Ursel	
22	Refnäd.	Kordula	 0, 15 e. l.
23	Neljasp.	Sewerin	
24	Reede	Salome	
25	Laupääv	Krispin	wihma.

19 P. p. 3 a. J. P. — Alwatud inimiseft. Matt 9, 1—8.

26	Pühap.	Amandus	Umbne
27	Esmasp.	Kapitolin	ilm.
28	Teisip.	Simon Jud.	
29	Refnäd.	Engelhard	 3, 35 e. l.
30	Neljasp.	Abjalon	
31	Reede	Wolfgang	

Ifel selle kuu pw. tõuseb päike k. kuus 34 minutit, ja weereb alla k. nelli 57 minutit. — Ilmal tõuseb päike k. kuus 59 minutit, ja weereb alla k. nelli 29 minutit. — 21mal tõuseb päike k. seitse 24 minutit, ja weereb alla k. nelli 3 minutit.

1 Laupääv | Pühade pw. | Lumme-

20 P. p. 3 a. J. P. — Puhma riidest. Matt. 22, 1—14.

2 Pühap.	Hingede pw.	faddosed ja
3 Esmasp.	Kotlip	külmad
4 Teisip.	Ot	ilmad.
5 Restnäd.	Plandina	
6 Neljasp.	Räspen	
7 Reede	Baltasar	 8, 57, e. l.
8 Laupääv	Klaudius	

21 P. p. 3 a. J. P. — Kuninga mehe pojast. Joan. 4, 47—54

9 Pühap.	Joobst	Willud ja
10 Esmasp.	Mart. Lutter	pahhad
11 Teisip.	Mart. Piisk.	ilmad.
12 Restnäd.	Joonaš	
13 Neljasp.	Arkadius	
14 Reede	Priidit	 7, 53 p. l.
15 Laupääv	Leopold	

22 P. p. 3 a. J. P. — Karmwalast jallast. Matt. 18, 23—35.

16 Pühap. | Otomar |

17 Esmasp.	Alwens	Külmad
18 Teisip.	Etra	päwad
19 Restnäd.	Piisbet	
20 Neljasp.	Amos	
21 Reede	Maaria ohw.	 12, 20 e. l.
22 Laupääv	Setilia	

23 P. p. 3 a. J. P. — Kohto rahhast. Matt. 22, 15—22.

23 Pühap.	Klement	ja
	Surn. mäl. p.	lumme-
24 Esmasp.	Jossas	faddo.
25 Teisip.	Kadrina pw.	Uddused
26 Restnäd.	Konrad	
27 Neljasp.	Jeta	
28 Reede	Künter	 0, 51 e. l.
29 Laupääv	Gewert	

1 Kr. tulel. P. — Kristusse siise sõitmine. Matt. 21, 1—9.

30 Pühap. | Andrese pw. | ilmad.

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. seitse 52 minutit ja weereb alla k. kolm 37 minutit. — Ilmal tõuseb päike k. kahheksa 16 minutit, ja weereb alla k. kolm 17 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kahheksa 37 minutit, ja weereb alla k. kolm 3 minutit.

1	Õsmasp.	Arend	
2	Teisip.	Kandidus	
3	Refnäd.	Taali	Raunis
4	Neljasp.	Parbo	kange
5	Reede	Sabina	külm.
6	Laupääv	Niggola pw.	

2 Kr. tulem. P. — Tähhed enne viimist pääwa. Luf. 21, 25—36.

7	Pühap.	Antonia	
8	Õsmasp.	Maarja saam.	 1, 29 e. l.
9	Teisip.	Pühhem pääv	
		Joachim	Selged
10	Refnäd.	Judit	
11	Neljasp.	Õis	külmad
12	Reede	Ottilia	
13	Laupääv	Eutšia	päwad.

3 Kr. tulem. P. — Joannis wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

14	Pühap.	Nikasiüs	
15	Õsmasp.	Johanna	 4, 13 e. l.
16	Teisip.	Albina	
17	Refnäd.	Ignatius	Lumme- saddo.

18	Neljasp.	Kristow	
19	Reede	Lot	Selged
20	Laupääv	Abraham	

4 Kr. tul. P. — Joannesse tunnistus. Joan. 1, 19—28.

21	Pühap.	Tooma pw.	 1, 45 e. l.
22	Õsmasp.	Peata	
23	Teisip.	Tagobert	ja külmad
24	Refnäd.	Adam, Gewa	päwad
25	Neljasp.	Jõulu 1 Püha	lummega.
26	Reede	Jõulu 2 Püha	
27	Laupääv	Jõulu 3 Püha	

Püh. p. Jõulu. — Immekõ-pannemissest. Luf. 2, 33—40.

28	Pühap.	Süüta laste pw.	 10, 41 p. l.
29	Õsmasp.	Noa	
30	Teisip.	Taawet	Range külm.
31	Refnäd.	Silvester	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. kahheksa 53 minutit, ja weereb alla k. kaks 56 minutit. — 11mal tõuseb päike k. ühheksa 1 minut, ja weereb alla k. kaks 58 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kahheksa 52 min. ja weereb alla k. kolm.

Kirjutud ramatude wastowõtminne

Kubermango posti-kontoris Tallinnas.

1) Ramatud, mis sadetakse Perno, Riga ja nende wahhe-jamade kaudo, ja Ria- ning Kuramale, Wennerigi õhtopoolse kubermangodesse, Pohla-male ja ka wõera rikidesse — wõetakse wasto Teisipäwa ja Redehommikul kello 8 kunni 12.

2) Mis sadetakse Rakwerre, Põhwi, Narwa, Peterburri, Some-male, hommitopoolse ja kesk Wenne-male — wõetakse wasto Keskäädala ja Laupäwa hommikul kello 8 kunni 12.

3) Mis lähwad Paide, Tartu, Werro-liina, Plesko ja emale õhtopoolse Wenne-male, Pohla-male ja wõera rikidesse — Esmaspäwa ja Neljapäwa hommikul kello 8 kunni 10.

4) Mis lähwad Hapsalo — wõetakse wasto Neljapäwa ja Pühapäwa hommikul kello 8 kunni 10.

Kulleri-postiga sadetakse:

1) Esmaspäwal enne lõunat kello 8 kuni 11 Peterburri.

2) Teisipäwal ja Redel enne lõunat kello 8 kuni 12 Paldiski.

3) Keskäädalal enne lõunat kello 8 kuni 11 Riga.

4) Neljapäwal ja Pühapäwal enne lõunat kello 8—10 Lihhola-liina ja Wergli ehk Wirtso (Werder).

Kroonupühhad,

mis ue kiriku seaduse järele ka Maakirikutes nenda kui Paastu jutluse pääwad tulewad pidada:

- 1) Kiiunla-kuu 19. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Nikolajewitsi** walitsuse hakatuse pääw.
- 2) Kiiunla-kuu 26. p. Tšesarewitsi Suurwürsti **Aleksander Aleksandrowitsi**, Weneriigi anjärke päris pärija sündimise pääw.
- 3) Jüri-kuu 17. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Nikolajewitsi** sündimise pääw.
- 4) Heina-kuu 22. p. Meie suure Keisri Pröua **Maria Aleksandrowna** ning suure anjärke päria Pröua **Maria Weodorowna** nime pääw.
- 5) Heina-kuu 27. p. Meie suure Keisri Pröua **Maria Aleksandrowna** sündimise pääw.
- 6) Leikuse-kuu 26. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Nikolajewitsi** ja tema abitaasa kroonimise pääw.
- 7) Leikuse-kuu 30. p. Meie suure Keisri Herra **Aleksander Nikolajewitsi** ja Tšesarewitsi Suurw. **Aleksander Aleksandrowitsi**, Wene-riigi anjärke päris pärija nime p.

Keisri Herra Suufelts.

Aleksander II. Nikolajewits, kõige Wene-riigi walitseja ja Keiser, Pohla-maa Kuningas j. n. e., s. 17. Jüri-l. p. 1818. **Maria Aleksandrowna**, Keisri Pröua, Hesseni Printsies, sünd. 27. Heina-kuu pääwal 1824.

Nende lapsed:

- 1) **Aleksander Aleksandrowits**, Tšesarewits, Suurwürst ja Wene-riigi anjärke päris pärija, s. 26. Kiiunla-l. p. 1845. Temma Pröua **Maria Weodorowna**, Tani ma Printsies sünd. 14mal Talwe-kuu pääwal 1847.

Nende lapsed:

- 1) **Nikolai Aleksandrowits**, sünd. 6. Lehe-kuu p. 1868.
- 2) **Wladimir Aleksandrowits**, Suurwürst, sündinud 10. Jüri-kuu pääwal 1847.

- 3) **Aleksei Alekxandrowits**, Suurwürl, sünd. 2. Määri-kuu pääwal 1850.
- 4) **Maria Alekxandrowna**, Suurwürlsti Printses, sündinud 5. Wiina-kuu pääwal 1853.
- 5) **Sergei Alekxandrowits**, Suurw., s. 29. Jüri-kuu p. 1857.
- 6) **Paul Alekxandrowits**, Suurw., s. 21. Mikhli-kuu p. 1860.

Keisri herra wennad ja sed:

- 1) **Konstantin Nikolajewits**, Suurwürl, sünd. 9. Mikhli-kuu pääwal 1827.

Tema Pröua **Alekxandra Josepowna**, Saksen-Altenburgi Printses, sündinud 26. Jaani-kuu pääwal 1830.

Nende lapsed, Suurwürltid:

Nikolai Konstantinowits, sünd. 2. Kiiunla-kuu p. 1850.

Olga Konstantinowna, sünd. 22. Leikuse-k. p. 1851, laulatati 15. Oktobri-kuu pääwal 1867, Arefa = Rigi Runninga Georgiose pröuaks.

Weera Konstantinowna, sünd. 4. Kiiunla-kuu p. 1854.

Konstantin Konstantinowits, s. 10. Leikuse-kuu p. 1858.

Imitri Konstantinowits, sünd. 1. Jaani-kuu p. 1860.

Wjatseslaw Konstantinowits, s. 1. Heina-kuu p. 1862.

- 2) **Nikolai Nikolajewits**, Suurw., s. 27. Heina-kuu p. 1831.

Tema Pröua **Alekxandra Petrowna**, Holstein-Oldenburgi Printses, sündinud 21. Lehe-kuu pääwal 1838.

Nende lapsed:

Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 6. Talwe-kuu p. 1856.

Peter Nikolajewits, Suurwürl, s. 10. Määri-k. p. 1864.

- 3) **Mihail Nikolajewits**, Suurw., s. 13. Wiina-kuu p. 1832.

Tema Pröua **Olga Weodorowna**, Baadeni Printses, sünd. 8. Mikhli-kuu pääwal 1839.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurw., s. 14. Jüri-kuu p. 1859.

Anastasia Mihailowna, Suurwürlsti Printses, sünd.

16. Heina-kuu pääwal 1860.

Mihail Mihailowits, Suurw., s. 4. Wiina-kuu p. 1861.

Georgi Mihailowits, Suurwürl, sünd. 11. Leikuse-kuu pääwal 1863.

Alekxander Mihailowits, Suurwürl, sünd. 1. Jüri-kuu pääwal 1866.

- 4) **Maria Nikolajewna**, Suurwürlsti Printses, Leichtenbergi Printsi Maksimiliani leik-pröua, sünd. 6. Leikuse-kuu pääwal 1819.

Tema lapsed:

Würltid ja Printsesid Romanowski, Leichtenbergi Hertfogid ja Hertfoginad,

Printses **Maria Maksimilianowna**, sünd. 4. Wiina-kuu pääwal 1841, laulatati 30. Jüri-kuu pääwal 1863 Baadeni Printsi Ludwig Willem Augusti pröuaks.

Würl **Nikolai Maksimilianowits**, sünd. 23. Heina-kuu pääwal 1843.

Printses **Eigenia Maksimilianowna**, sünd. 20. Paastu-kuu pääwal 1845.

Würl **Eugen Maksimilianowits**, sünd. 27. Määri-kuu pääwal 1847.

Würl **Sergei Maksimilianowits**, sünd. 8. Jõulu-kuu pääwal 1849.

Würl **Georg Maksimilianowits**, sünd. 17. Kiiunla-kuu pääwal 1852.

- 5) Suurwürlsti Printses **Olga Nikolajewna**, Württembergi kuninga Karl Wridrif Alekxandri pröua, sünd. 30. Leikuse-kuu pääwal 1822.

Keisri tädi:

Selena Pawlowna, Württembergi Printses, Suurwürlsti **Mihail Pawlowitsi** leik-pröua, s. 28. Jõulu-kuu 1806.

Tema lapsed:

Katarina Mihailowna, sünd. 16. Leikuse-kuu pääwal 1827, laulatati 4. Webruari-kuu pääwal 1851, Mel-

Ienburg-Streelitfi Hertfogi Georg August Ernst Adolw
Karel Ludwig prouaks.

Hobbofe, weikfe ja kauba-laadad.

I. Gesti-maa Rubermangus.

- Annias:** Jüri-kuu 23mal ja 24mal pääwal.
Saabsalu-linnas: 1) Nääri-kü 10mal ja 11mal pääwal.
 2) Mihkli-kü 14mal ja 15mal pääwal.
Jõhwis: 1) 18. ja 19. Künla-kü pääwal. 2) Mihkli-
 kü 24mal ja 25mal pääwal.
Jõelähtmes: nädal pärast Mihkli-pääwa.
Reblastes: 1) 26mal Nääri-kü p., lina-laad. 2) Mihkli-
 pääwal, 29 p., lina-laad.
Keila-kirikü juures: 1) Gesti-pääw pärast 3mat pühha
 paastus 2 p. 2) Mihkli-p. ja lina-pääwa se järele.
Kiwilo-kõrtsi juures: Künla-kü 26. ja 27. pääwal.
Kolloweres: 1) Nääri-kü 17mal pääwal. 2) Wiina-kü
 4mal pääwal, 2 p.
Lihula-linnas: 1) Gesti-pääwal enne Wastla-pääwa.
 2) Mihkli-kü 24mal pääwal.
Merjama-kirikü juures: 3mal Kristuse tulemise Pühäl.
Mihkli-kirikü juures: 29mal Mihkli-kü pääwal.
Orital: Nääri-kü 7mal ja 8mal pääwal.
Paide-linnas: 1) Künla-kü 6mal ja 7mal pääwal.
 2) Jaani-kü 20mal pääwal. 3) Mihkli-kü 10mal ja
 11mal pääwal. 4) Talwe-kü 5mal ja 6mal pääwal.
 5) Jõulu-kü 10mal ja 11mal pääwal.
Paldisi-linnas: 1) 2jel ja 3mal Künla-kü pääwal.
 2) Mihkli-kü 21mal ja 22mal pääwal.
Rakwerre-linnas: 1) Nääri-kü 27mal ja 28mal pääwal.
 2) Jaani-kü 16mal ja 17mal p. 3) Mihkli-pääwal.
Raplas: 1) kolmandamal reedel pärast Nääri-pääwa. 2) esi-
 mesel reedel pärast Mihkli-pääwa.

Tallinnas: 1) Jaani-kü 20mal pääwal kü otsani.
 2) Mihkli-kü 26mal, 27mal ja 28mal pääwal.
**Ne-mõisas, Süd-Harjumaal, Kõrse kibekonnas, Kuivajõe-
 kõrtsi juures, hakkab kolmandamal Teispääwal Mihkli-k.
 Wiggalas, Läänemaal, 15. ja 16. Talwe-kü pääwal.
 Nispi:** 22mal Wiina-kü pääwal.

✓ Iggal aastal 25., 26. ehk 27. Jaani-kü pääwal,
 nenda tuida see pääw iggal aastal saab kohtu poolest ette
 teada antu, on Tallinnas Toompääl loosi hoois hobbuste
 näitus. Pärast lõunat saab Kadrintaalis Laasna mäe al
 hooiste rammo katjutud, ja hooiste verremehhed, kelle hobbused on
 katmise juures illusamad ja tuggemamad näimud, saamad
 kroonu poolest aupalka. Igga tunnistuse seddel peab igga mehhele
 mõisa poolest kaajas ollema, et need hobbused on wistist Gesti-
 maa kubermangu tallorahwa juures kasutatud.

✎ Kubermangu kohtu käsu järele ei ole luba, ei lau-
 pääwal ega pühapäawal laata widada, waid, kui
 nenda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argi-
 pääwal peetama.

II. Lihwlandi-maa Rubermangus.

- Abja-mõisas:** Mihkli-kü 2jel ja 3mal pääwal.
Adseli-mõisas: 9mal Mihkli-kü pääwal.
Antso-mõisas: Mihkli-kü 14mal pääwal.
Audro-mõisas: 1) Reede enne Wastla-pääwa. 2) 18mal ja
 19mal Mihkli-kü pääwal.
Helme-mõisas: 15mal Leikuse-kü pääwal.
Karksi-mõisas: 2jel Heina-kü pääwal.
Kastna-mõisas: 9mal Mihkli-kü pääwal.
Käo-mõisas: 10mal Mihkli-kü pääwal.
Killingi-mõisas: 28mal Leikuse-kü pääwal.
Kirrepeäl: 16mal Mihkli-kü pääwal.
Koorte-mõisas: 15mal Mihkli-kü pääwal.
Kõrse-mõisas: 24mal Leikuse-kü pääwal.

Kuresaare-linnas: 1) 12mal Künla-kuu p. hakkab suur sassa laat; peetakse 10 päawa. 2) 15mal Mikhli-kuu p. hobbus- ja weiske laat, 3 p. 3) 15el Wiina-kuu p.

Lemsaali-linnas: 1) 27mal Künla-kuu päawal, linna-laot. 2) 10mal Leikuse-kuu p. 3) 9mal Wiina-kuu p., linna-laot.

Lustiwere-m.: 15mal Wiina-kuu päawal.

Lutsniki-m., Rõuge kihelkonnas, 6mal Wiina-kuu p.

Moisefaste-m.: 10mal Leikuse-kuu päawal.

Mõnniste-m.: 10mal Mikhli-kuu päawal.

Mustwees: Mardi-päawal, 10mal Talwe-kuu päawal.

Oldri-m.: 10mal Mikhli-kuu päawal.

Oriku-m. kõrtsi juures: 15mal Wiina-kuu päawal.

Pakkula-m.: 10mal Mikhli-kuu päawal.

Pernu-linnas: 1) 20mal Nääri-kuu p., hobbošte laat, 3 p. 2) 15el Heina-kuu p., 2 p. 3) 20mal Heina-kuu p. sassa laat; peetakse 3 nädalat. 4) Weiske- ja hobbus- laat, Esmaspäawal ja Teispäawal enne Mikhli-päawa. Wies laat peetakse Esmaspäawal ja Teispäawal pärast 4mat Kristmuse tullemise P.

Põltsamaal: 15mal Mikhli-kuu päawal.

Põlwe-kirikku juures: 8mal Mikhli-kuu päawal.

Pööraverre-m.: 1) 13mal Mikhli-kuu p. 2) 5mal Jõulu-kuu päawal.

Purtniku-m.: 9mal Mikhli-kuu päawal.

Pühajärve-m., Ottevä kihelkonnas, Nuustagu-laot, 4mal Wiina-kuu päawal.

Räppinas: 1) 9mal Leikuse-kuu p. 2) 4mal ja 5mal Mikhli-kuu päawal. 3) 5mal Jõulu-kuu p.

Ria-linnas: 1) 7mal Nääri-kuu p. 2) 20mal Künla-kuu p., 8 päawa. 3) 20mal Heina-kuu päawal, willa-laot.

Rosfi-m.: 24mal Leikuse-kuu päawal.

Rõuge-m.: 9mal Mikhli-kuu päawal.

Sallatsi-m.: 15mal Mikhli-kuu päawal.

Senno-m.: 21mal Mikhli-kuu päawal.

Sindi-m.: 8mal Mikhli-kuu päawal.

Taakeperi-m.: Helme kihelkonnas, 6. Mikhli-kuu p.

Taali-m.: Pernu-linna juures, 9mal Wiina-kuu p.

Tartu-linnas: 1) Suur sassa laat, hakkab päaw pärast 3 Kuninga päawa, peetakse 3 nädalat. 2) 4. Künla-kuu päawal, linna-laot. 3) Peetri-laot, 29mal Jaani-kuu päawal. 4) 9mal Mikhli-kuu p. 5) 29mal Mikhli-kuu p., Mikhli-laot. 6) 15el Talwe-kuu p., linna-laot.

Tarweste-m.: 1) 29mal Jaani-kuu päawal, Peetri-laot. 2) 6mal Wiina-kuu päawal.

Ue-mõisas, Willandimaal, 25mal Leikuse-kuu päawal.

Walga-linnas: 1) Sassa laat hakkab 25el Künla-kuu p., peetakse 8 p. 2) 24mal Jaani-kuu p. 3) 10mal Leikuse-kuu päawal. 4) 29mal Mikhli-kuu p., Mikhli-laot. 5) 20mal Talwe-kuu p., linna-laot. 6) 27mal Jõulu-kuu päawal suur sassa-laot, peetakse 8 päawa.

Wanna-Antsm., Kraawi-kõrtsi juures: 14. Mikhli-kuu p.

Wastse-linnas: Mikhli-päawal, Raawanurme-laot.

Wastse-m.: Willandi maal. 1) 27mal Leikuse-kuu p. 2) 25el Wiina-kuu päawal.

Wendra-m.: 20mal Mikhli-kuu päawal.

Weski-m.: 15mal Wiina-kuu päawal.

Willandi-linnas: 1) 25mal Nääri-kuu p., 3 p. 2) Sassa laat 25el Künla-kuu päawal. 3) 15mal Künla-kuu p., linna-laot. 4) 8mal päawal pärast Suurt Neljapäawa. 5) 22mal Jaani-kuu p., Jaani-laot. 6) 24mal Mikhli-kuu p., Mikhli-laot. 7) 25. Talwe-kuu p., linna-laot.

Wolmeri-linnas: 1) 25mal Nääri-kuu p., linna-laot, 6 p. 2) 26mal Heina-kuu päawal. 3) 215el Mikhli-kuu p. 4) 25mal Talwe-kuu., linna-laot.

Wolweti-m.: 16mal Talwe-kuu p.

Wannu-linnas: 1) 16mal Künla-kuu päawal, linna-laot. 2) 11mal Jaani-kuu päawal. 3) 16mal Wiina-kuu p. 4) 10mal Jõulu-kuu p., linna-laot.

Wõõbus, Rõpina kihelkonnas: 1) 9mal Lehe-kuu päawal, Rigula-laot. 2) 10mal Jõulu-kuu päawal.

Wõrru-linnas: 1) 7mal Nääri-kuu pääwal, linna laat.
2) 21el Künla-kuu p. 3) 221el Künla-kuu p. suur
saka laat, 8 päwa. 4) 10mal Jüri-kuu p., weiske-laad.
5) 24mal Jaani-kuu p. weiske-laad. 6) 24mal Mikli-
kuu p., Mikli-laad. 7) 7mal Wiina-kuu p., linna-laad.
8) 20mal Talwe-kuu pääwal, weiske-laad.

Narwa-linn peab linna, weiske ja hobuse-laata 6maist kuni
10ma Künla-kuu pääwani — ja 20maist kuni 23ma
Mikli-kuu pääwani.

Meie eest-pilt.

Watate nüüd, mis pilt sedda puhku kalendres
leida! Se on üks pilt, mis igga mees teie seast
hea melega tahhab näha, küllab teie selle pildi peale
saggedaste rõmoga watate. Kes on siis se nägus
mees, kelle kuio teie siin näte? Se on selle meh-
he kuio, kelle wasto Summal on ölnud: „Siin
on üks määratu suur riik, kus mitmed suggu inni-
mesed ses ellamas, üllemad ja allamad, rikkad ja
waesed, head ja kurjad, ja igga suggul isgi keel ja
isgi rided. Innimesed, kes süggawas põhja pol
koortega paksu lumme peal sõidawad; innimesed,
kes lõune pol laggeda rohhu ja liiwa kõrwehes
metshobbusid piawad, ja nendega, kui lennates,
läbi kõrwe tolmawad; innimesed kes ommal wiisil
mind kummardawad, — keige nende ülle kanna
Sina murret, mo poeg. Olle Sinna nende nõu-
andja ja nende juhataja. Öppetä üllemaid ja
rikkaid, allamate ja waeste peale watama, ja neile

abbits ollema. Olle teigile, kes head püüwad teha,
toeks, ja nendele, kes kurja tewad karristamiseks.
Juhhata igga suggu rahwast, mis isfiärralist felt
nemmad ka rägiwad, ühhe teisega rahhuliste ella-
ma, ja üht teist armastama. Kanna holt nende
ülle, kes seal lumme peal põhja maal ellamas,
kui ka nenda ülle lõune pool kõrwehes. Anna
neile meelewalda, nenda Mind kummartada ja
palweid teha, kuidä Minno sõnna neid öppetab,
ja kuidä nende südda neid sunnib. Olle Sinna
selle sure Wennemaa ülle Keiser!”

Sel aeal, kui Summal nenda selle mehhe wasto
rätis, kelle kuio teie siin ees näte, olli meie Wen-
ne-maal pahha aeg. Inglismann, Brantsus, ja
Italia-ma mehed ollid sure wäega tulnud sõddi-
ma, nemmad püüsid üht linna ärrarikkuda, mis
Wennelased omma laewade kaitsemiseks ehhitand.
Waenlased tullid ka meie lahhele omma sure tulle-
laewadega, hirmutasid meid, ja pannid kauba lae-
wad sinni, et kauba aiaminne seisma jäi. Agga
meie rigi Aujärje peal istus üks mees, wäggewa,
raudse käega, ja rahwas mõtles: küll se mees waen-
lasti minnema fihhutab.

Summalal agga olli teine nõu. Kahetsa teist-
kümne maal küünla ku päwal 1855mal astal, eh-
mastas meid teadaandminne, et se wäggew Keiser
siit ilmaist ärraläinud. Temma olli ätkilist ärra-
surnud, sel aeal, kui igga üks lotis, et ütspäinis

se wäggew, ja sõa asjaga tuttau wallitseja riiki wõib parrandada, ja et sõdda õnnistub toob.

Wennerigi Aujärje peale astus nüüd Aleksander II, õntsa Keisri Nikolai wannem poeg, kes siis 37 aastad wanna olli. Temma olli Jummal healt, selle raske wallitusse astumise tunnil kuulnud, ja ette wõtnud, selle järrel käia. „Esmalt waenlased rigist wälja!“ mõtles Temma, siis peab Minno riik kossuma, siis paranewad keif hawad, mis sõdda on lõnud“. Selle pärrast walmistas Temma omma sõa riistu ja wägge uesti, otse kui lõpmata sõawasto; agga selle ue wäega nõudis Temma üksnes rahhu tehha. Kolmteiskummend kuud pärrast sedda, kui Temma Aujärje peale astus, sai rahhu tehtud ja nüüd kulutas Keiser Aleksander omma rahwastelle, et nemmad rahhulisse tö läbbi omma waimo ja jõudu arrides, õune ja õnnistust otsiksid, temma abbi möda.

Et se sünniks, piddid paljo asju riikis teist wiisi seatud sama. Se keife surem asji olli agga se, et Wenne tallopoegade seisus parrandud faks. Sest Wenne tallopoegil ep olnud siis weel sedda õigust, mis tallopoegadel Otsise kubbermangudes ja Soome maal mittu aastad enne sedda käes olli. Reid peeti faks sammaks, mis põllud ja maad ollid, kus peal nemmad ellasid; kuida põllud ja maad ühhe Herra pärrast ollid, nenda ollid ka tallopoiad Wennemaal Herrade pärrised.

Kes viete järrele mõtleb, kui halle nende luggu

on, selle ellu pärris Herra tahtmise all wangis on, kes ilma Herrade loata abbi-elluse ei tohhi astuda, ei lapsi omma ennese tahtmise järrele kaswatada, ei omma ellu paika wahhetada, ei ka üllepea üht wafsa maad ommaks nimmetada — se mõistab, kui suur ja tännowäärt heateggu olli, mis armulinne Keisri Herra keige Wennemaa tallopoegadelle selle läbbi teggi, et Ta neile pridust kulutas. Sest, kunni innimesel mele walda ei olle omma ellu seisuse ülle, on temma tuim ja holetu, ja mitte üks täis innimenne. Kui temmal agga melewalda on, ja kui se temma kohhus on, isfi omma ülle otsust tehha, siis wastab temma isfi omma eest, siis wõib temma isfi omma õune katfuda ja ennese seisust omma tahtmise järrele seada; temma kannab siis ka isse sedda kahju mis ta ennese peale holetuma ellu ehk rummalusse läbbi on käänd. Siiski on temma priduse läbbi täieks innimeseks sanud; temma wõib sedda uut põlwe, omma ennese, ja omma perre heaks, ehk ka — parago Jummal! — turjaks prufida.

Se sündis 19. Kiiinla ku päwal 1863, et keif pärrised Wennemaal pridust kätte saiwad ja se suur teggu andis meie Keisri Herrale selle au nimme: „Tahtipeastja“.

Ni sur ka se ümbermoondamine olli, ta ep olnud mitte se ainus, temma kannule jõudsid teised, selle esimesse wärelised. Kohtu seadus ju foggudusse wallitus said ühhest ärra lahhutud, ja mölle-

mad, ni hästi kohtu seadus, kui koggodusse wallitus, piddid läbbi katsutud ja parrandud sama.

Teatam on, et se kohto seaduse ümbermoondamine mõnne rigi jäus weel käsijä ja läbbi katsumisse all on; ka meile, siin Ostsee kubermangudes jõuab säherdune ümbermoondamine kätte. Mis agga koggoduse wallitusse pudub, tulles ölda, et 10masti wina ku päwast 1866ma aastast sadik, jo uus koggoduse wallitusse seadus on ülles wõetud. Meie teame, selle ue seaduses tulles isijärjranis sedda finni piddada, et koggodus isse ennese eest holt kannab, ja isji omma asju toimetab, et ta teif nenda teeb ja seab, fuida se temma kassuks on, ja mitte teise kellelille süüks ei arwa, kui ta wallitus ei kölba. Nenda on nüüd ka teiste Wennerigi linnadele ja ma koggodonadelle se samma uus wallitusse seadus osjaks jäggatud.

Meie armoliti Keisri Herra on ka selle peale watanud, ja selle eest murret kannud, et allamate ja waese innimeste, liatagi tallopoegade lapsed kolides saawad õppetatud. Nüüd on aeg kätte jõudnud, et ka tallopoiad ilma kolita ennam eddasi ei sa, nemmad peawad nüüd isji kirja mõistma, ja isji kirjotama, kui nende luggu parremaks peab sama. Sellepärast olgo se teie surem hool ja murre, et teie ka omma polt isji selle ülle walwate, et teie lapsed sawad õppetatud, ja hea tee peale juhata tud. Saks on teile melewalda antud, omma taht-

mist möda ennese seisust parrandades, omma lapsi nenda ülleskaswatada, et neil wõimalit olleks, eddespidi omma pridust ka koggoduse heaks prufida.

Meie suur ja armoliti Keisri Herra on ka sedda format, mis teige trui allamata kohhus on kanda, ni palju, kui wõimalit, kergemaks teinud. Temma on sedda aega, mis need, kes Keisrit wõetud, enne wäe al tenisid, liihhendand. Nüüd lastakse mees jälle koio, kui temma on walmis soldat, kui ta mõistab püssi ja möega eht muu sõa ristaga ümberkäia. Ta wõib mõnne aasta pärrast jälle põllu tööd tehha, ja teab ja tunneb teif tallopoia ammeti weel ärra, woib ueste ohuma wanna perremehhe leiba süa, eht omma naesega koos ellada, ja aus koggoduse liige olla.

Meie teif teame, fuida meie armast Keisri Herra ka selle eest on murret kannud, et tallopoegil nüüd lubba on, enneselle pärris kohta nõuda. Nendega nõu piddades, kes tallopoia luggu tunnewad, ja tallopoia seisust püdwad parrandada, on Temma töö teole suremad hinda ja laiemat pridust sowinud. Igga üks woib nüüd omma tö ja waewa läbbi enneselle pärrist paika murretseda, ja omma sõnna ja nõuandmisjega ka liggimise luggu parrandada. Nüüd on need paelad, misga rahwas enne sedda finni seotud olli omma wanna paiga külge, peastetud; kes nüüd ei tahha wanna paika jada, mingi se, kuhhu ta ialdes tahhab, ja kus ta parremat lodab leida. Siin agga, meie wannas

paikas on meie luggu — sedda peame kül tunnis-
tama — asta astalt parremaks ja kõlbalisemaks
sanud minnema. Kui Jummal hallastus meie
armsa Eesti ma ülle jälle omma õnnistusse päi-
tesse lasseb paista, ja teit se raske murre, mis jo
kaks astad põllomehhe süddand toiduse pärrast
formand, saab kadduma, kül siis same sedda
ut seadust viete tundma, viete prufima. — Kui
agga põllumees peab kossuma, siis on tarwis et
ta omma põlluwilja õlpsal wisil woib ärra müa.
Kaubaajamine peab ülles petud, ja kaublejate
kotto tullemine terge ollema. Mida parremad
teed, sedda fergem sõit ja weddu. Raud teed on
need teige parremad teed, sedda teate küll, ja se
ma nurr, kusi raud tee läbbi lähheb, on iffa suurt
kassu sanud. Selle pärrast on meie Keisri Herra
Aleksander sest aiast, kui Temma wallitsema affas
risti ja pöigiti omma rigi läbbi raud teed asfut-
tand, ja neid asfutasse igga asta weel jure.

Ka meile siin Eesti mal sai mõnne aea eest se
römu sönnum kullutatud, et Keisre Herra raud tee
ehhitamise wasto mitte ei panne, wis meie ma
nurgast läbbi peab käima. Jubba on keif selle
ehhitamise esttööd tehtud, ja järrele arwatud, kui
suur se kullu on. Se 1868 asta ep olle möda
läinud, ilma meile esmalt se kindel lubba andes,
raud teed ehhitada, ja tööd peale affata. Meie
same ürikesse aea pärrast selle raud tee läbbi teige

rigiga ühhendatud ja õlpsa kaubaaiamisse ja kätte
tö figgimisse kasso maal ja liinas tunda.

Üks tark isä annab omma poiale õppetust ja
melewalda ja ütleb temmale: „Wata nüüd mo
poeg, minna ollen sind õppetand, ja juhhatand ja
annan sulle melewalda, isä omma maia piddamist
toimetada, nenda kui sa arwad sedda korda min-
newad. Se mis sa isä omma mele järrele sead
ja korjad, ja se kindel seisus, mis sa isä alla-
nud, jättawad kauemaks kui pärrandus.“ Nenda
isälikult on Keisri Herra omma allamattega tei-
nud. Temma on meile pridust ja wöimust an-
nud, isse ennast aidata. Temma on nende hõeks
annud maia piddamisse ja isäkeskisse wallitsuse.
Temma on neile teed raianud et nemmad omma
kätte töö ja põlluwilja olpsaste fenna ja tänna
wöiwad sata; se on surem warra, kui fingitud
anded, ja fingitud põllumaad.

Tänname siis allandlikult Keisri Herrad teige
selle hea teggemisse ja targa sowimisse eest. Pru-
kime hästi mis Temma arm meile jagganud ja
õppime, — isse ennast aitama.

Nüüd hing'wad inimesed. j. n. t. f.

(Üks tõeste sündinud lugu).

Waimulikud laulud on ristitogndusele kallis suur
wara. Üstlikud hinged, mehed ni hästi kui naesed

on Jumala auuks ja ristirahwa rõõmiks mitu tuhat waimulikku laulust teinud. Meie wana laulu-raamatu ep ole mite enam, kui aga 359 laulu ülese pandud. Sest on tunda, et weel palju kallist laulu, Maa-rahwale teadmata ja tundmata on, mispärast se wäga armas, et uus laulu-raamat saab walmistatud, kelle seest mitu armast laulu on leida, mis nüüd Saksakeelest Gestickele ümberpandud. Se armas õhtu laul, kelle esimesed sõnad, teda tähendades, selle jutu pealekirjaks on pandud, on küll igapähe tuttaw, ehk kui sina, armas lugija, teda mite peaks tundma, siis wõtta laulu raamatust Nr. 230 ülese ja loe sealt. Sest jutust aga mis mina sulle nüüd tahan kõnelda saad sina tunda, mis õnnistust waimulikud laulud woiwad saata.

Ühes weitses linnas Saksamaal elasid peale wiekümme aastat tagasi, üks waene pääwaline Peeter Wasar ja tema naene oma poea Jaagubiga. Mis nemad pääwal tööga teenisid, seda panid ka kohe nahka. Wanaduse ehk haiguse pääwadeks midagi hoida ja kõrwale panna, ei tulnud nende meele. Nemad tegid nenda kui, paragu Jumal mitu mõistmata innimesed meie maal ka teewad. Oli wahest neil sugu rohkem teenitud, kui just tarwis läks, siis ei otsinud nemad tööd, waid elasid sest ni kaua kui otja lõpes. Siis pidi Jaagup ka wahest aitama leiba muretsema, se on, poisile pandi kot' kaela ja saadeti wälja kerjama. Sest

kotu kerjatud leiwast elasid siis jälle mõnda pääwa edasi.

Aastal 1814 hakas seal ümberkõudu kuri soe tööbi liikuma ja kurnas inimesi tuhandete kaupa ära. Peetri kätte tuli ka kord ja teisel pääwal kuri naene ka. Jaagup oli nüüd üsna waeseks lapseks jäänud, aga oli terve kui muna. Wanemate pisutene kraam sai äramüüdud ja matukste tulu sellega maksetud. Jaagupi eest hoolt kanda ei tulnud, paragu Jumal kellelegi meele. Igapähe oli oma kurwastus ja häda; lin oli täis waesi lapsi, peagu igas maeas olid haiged ja suriad.

Jaagup ei nutnud wanemaid mite palju taga, sest isa oli teda iga kord peksnud, kui tema mite üsna täie kotiga koeu ei tulnud ja ema oli ka niisugune olnud, kellest tema enam hirmu kui armu oli tunda saanud. Sõimada ja wanduda oli tema küll wanematest õpinud, aga mite Jumalat paluda. Nenda oli tema weel waesem hinge kui ihu poolest. Wanemad olid üüri peal ühes pisukeses kambris elanud, senna tema ei wõinud enam jääda ja oli selle läbi ka ilma pea warjuta. Ünneks oli soe aeg, enne Jaani pääwa, kui wannemad ärrasurid. Üks tüdruk halastas tema peale ja lubas temale lehma lautas öösel magada, seal tema walmistas enesele ühes nurgas aset. Mis seal ka poisil wiga magada! Homikul tuli tüdruk lehma lüpsma ja andis temale ka natukest rööska rüüpada ja leiwa

palusest ka kõrwa. Se oli poisil väga moka pärast. Siis tema läks pääwal jälle oma teed. Aga mis teed need olid, mis tema käis? Pääwa otsa ta kerjas ehk wedeles muidu teiste lastega linna ulitsad laudu, tegi wallatust ja koerust. Wahest läks tema ka maale, marju otsima ehk muidu metsa hulkuma. Kohtu poolest oli temale küll üks sep wäse-lapse käemeheks seatud, aga se oli, paragu Sumal, joomakoer, ja ei kuulnud tema järel ka mitte enam, kui teised linna rahwas. Opetaja oli ka juba wana, haiglane mees, kes enam ei saanud palju niisuguste asjade järel kuulata. Nenda oli Jaagup üsna oma enese hoolet. Ei tema ei teadnud ei Sumalat ega inimesi karta, muid' kui aga öö ja marjaaea-wahid, ja nende eest ennast kawalaste hoida õpis tema pea. Se oli poisil ka väga tarwis teha, sest homiku köidu aal ja õhtu koiwalgel pugest pois aegade läbi ehk ronis üle müüri, et tema enesele linna kodanikute aegade üuni ja marju saaks korjata. Selle töö juures oli tema ni kawal, et teda ilmas kätte ei saadud. Tema hakkas aga ka talwe peale mõtlema ja kerjas omale riidid ja kingi. Seda mõistis tema ka pea ära, et inimesed enam tema peale halastasid ja rohkemaste andsid, kui temal hilbud ja nartsud ümber olid, kui siis, kui temal terwemad riided seljas olid. Sellespärast pani tema terwemaid ja paremaid asju, mis temale anti kõrwale. Wana

denes puu, mis tema metsas oli leidnud, oli temal kirstu, aida ja kapi eest, jenna korjas tema oma warandust ja wõttis sealt wälja kui tarwis läks.

Wahest teenis tema enesele ka mõned kopikad ja sai paremat suutäit suhu pista, kui ühel ehk teisel natukese abiks oli, wet ja puid kandmas ehk kerge-mat tööd tehes. Aga seda teenitud raha tema ei hoidnud mitte tarwilise asjade ostmiseks, waid pillas seda saiija ja mu tühja maijuse asja peale ära. Ohu poolest oli tema priist ja tugew. Ja et tema ka tulise waimuga ja väga äkilise wiha meelega oli, sellespärast kartsid teised poisid teda väga. Nenda elas tema juba paar aastat linnas edasi ja oli seesugune elu väga poisi meele pärast, et temal lootus oli, et tema ilmas otsa ei saaks. Korraga aga läks lugu ometegi teiseks.

Ühel õhtul, kui Jaagup parajaste ülema kohtuwanema marja-aedas väga magusa ploomipu all istus ja marju, mis moka pärast oli teist teise järele suhu pistis, astus wagt' tasakeste tema selja taha ja wõttis poisi kinni. Pois pandi sõjeks wangi kotta, mis sugugi tema meele pärast ei olnud. Teisel pääwal wiidi kohtu etc. Seal kuulati siis järel, kes ja kust tema olle. Selle läbi sai siis ka awalikuks, et tema üheteistkümnene aastane ja weel kuskil koolis ep olnud käinud ja ka et sep temale enne jo kohtu polest käemeheks oli seatud. Rohus mõistis, et sep teda pidi enese

juure mõtma, teda koli panema ja oma ameti peale wälja õpetama, mis eest temale linna laekast iga aasta jugu sai maksetud. Sep lubas seda teha.

Nüüd olid Jaagubi priiduse pääwad otsas! Otsas ferjamine ja hulkumine! Otsas õunade, ploomide, magusa marjade söömine! Jaagubil ei olnud sepa maeas ka tõeste mite head pääwad. Sepa rahwas ei elanud mite heaste. Sõimamine, taplemine, riidlemine, pekmine oli paigal nenda wahel lahti! Seda ei pannud tema aga mite imeks, sest nenda oli tema wanemate juures ka lugu olnud. Aga sõnakuulmisi ei olnud pois ilmasgi weel õpinud, se läks temale väga raskesti õpida. Koolis käis tema iga päewa neli tundi ja seal sai tema ka foolmeistri krepiga tutwaks. Tuli tema kõue, siis pidi raske hamriga rauda tagurna, kui mite, siis tagus sepa sarapu tema selga. Ei ükski inimene ei näitnud temale, paragu Jumal, armastust ja selle läbi läks tema süda ifa weel kõwemaks. Oh et ometegi inimesed, kellel lapsi on kaswatada, olgu omad, olgu wõerad, seda mõistaksid, et mite üksnes hirmuga, waid weel enam armuga seda peab tegema! Häda sellele, kes lapsi pahandab, sellel oleks parem, et weelgi kiwi tema kaela pantaks ja teda mere põhja wisetaks!

Jaagubi mõted hakasid nüüd ifa enam selle peale käima, kuidas tema sealt wõiks lahti saada, ja „kaugele, mailma sisse“ minna, et tema küll sugugi ei teadnud kus se „kaugle mailm“ oli.

Ühel homikul oli Jaagup kadund. Sep andis koha koftu teada. Linna soldat läks otsima, sai poisi kinni, tõi linna tagasi. Teised poisid suures tropis taga järel, saatsid teda õistamisega ja irwitades koftu maea ukse ete. Nuhtluseks sai tema wangi-rauda pandud ja kolmeks päawaks torni. Tema süda oli väga täis, et wiha pärast hambaid kiristas, aga mis teha! Weel enam aga kui nuhtluse läbi läks tema tigeuaks, et kroonu-raha-korjaja, kes just ka koftu toas oli, teda väga libedaste pilkas ja naeras. Se kihutas ni väga tema südant, et tema seda ei ilmas ei saanud äraunustada ja et se kui paigaline tuli tema südames põles. Kui tema jälle kõue tagasi tuli ei olnud te retamine ka mite lahke, kuidas küll wõib arwata!

Seda oli Jaagup nüüd küll äramõistnud, et ärajooksimisega lugu paremaks ei läinud, aga tema oli ka kuulnud, et kui õpipoisi aastad mööda, et siis selliks saab ja et sellid wõiwad minna, kuhu tahtwad. Wõtis nõuks seda aega rahuga äraoodata, aga sellepärast ei läinud tema süda mite paremaks. Sep oli weel kõwem tema wastu, sõimas teda paigal „joksiuks“, teised poisid niisamuti. Aga tema jäi waka ja mõtles oma südame tigeuses: „oot“, küll maksan ükskord kait kätte!“

Kooli aeg oli otsas, kiriku õpetusest oli tema ka lahti, aga süda oli tuim ja kange kui eune. Nüüd on aeg tulnud mõtles Jaagup, astus meistri ete,

kuus: „kas nüüd saan selliks tehtud?“ — „Jook-
sik!“ vastas sep ja pani temale kõrva pihta, „ar-
wad sina, et se aeg, kus sina veel ei jõudnudki
suurt hamret tõsta jo õpimise aeg olnud. Nüüd
hakab wast' õpimise aeg ja kui sina heaste õpid,
siis kolme aasta pärast saad sina selliks!“

Jaagup lohkus ja tuigus wasta seina lõetju taha
ja hakas teda liigutama. Esimest korda elu-aal
tuli wesi tema filmi. Need sõnumed olid wäga
hirmsad tema meelest. Se lugu oli tema armases
hirmsam, kui tema wanemate surm, hirmsam kui
se et soldatist oli kinni tabatud, hirmsam kui linna
poiste pillamine, hirmsam kui wangi koda oli ol-
nud. Veel kolm aastat selle mehe juures, see
maeas olla! Se oli hirmus moelda! Aga siiski
ei wõtnud tema mitte nõuks jälle ärajoosta, waid
tahtis kannatada ja selle laea otsa oodata! Aga
tema ei kannatanud mitte waga alandliku südamega,
waid südame kannatusega. Tema hakkas kõik inimesi
wihkama ja sellepärast ei tahtnud tema ka mitte ko-
dunt äraäia ja külaste minna. Ei tema rääkinud
ei kellegiga mitte sõna, kui aga et küsimise peale
wastust andis. Hirmu pärast oma peremehe eest,
tegi tema paigal tööd. Wõiks arvata, et seda
wiisi raske töö amet temale üsna wastasiks oleks
läinud, aga lugu ep olnud mitte nenda. Tema
mõistis küll ära, et tema kerjamisega mitte elu aea
ei wõinud elada ja et kui tema ühe handwärgi tööd

heaste mõistaks, tema sellega enesele wõiks leiba
ja raha teenida. Enne ta himustas raha, et tema
saaks wähest paremat suu-täit hamba wahetele pista,
sellepärast tema nüüd küll enam raha ei tahtnud,
sest seda himu täitis tema selle läbi, et tema õõseti
oma kambri afnast välja poes ja marja aeadesse
libas, kust tema õuni ja marju warastas. Nüüd
aga himustas tema sellepärast raha, et tahtis uh-
kemas riidis käia, naagu teised handwärgi õpipõisid,
kes wähest sugu raha kingitud said. Temale ei antud
ei ilmasgi raha, ja riided, mis linna poolest temale
tehti, olid küll wähesed, et temal nüüd palju paremat
ihu katet ei olnud, kui sel aea, kui alles kerjamas
käis. Südametugevusega kannatas tema oma
põlwe. Hädalise meeleaga ootas tema seda aega,
milal tema lahti saaks ja wõiks hulkuma minna!

Jaagubil oli Jumalast tark meel ja tugew jõud
loodud. Selle läbi mõistis tema oma ametit pea
ära ja wõis meistriks kauniste abiks olla. Wana
sep julgus siis wähest, kas ka poole pääwa läbi
Jaagubit üksi patta jätta ja wiitis ise oma aega
kõrtsi laua taga. Pois töimendas kõik asju heaste.
Aga se lugu sai temale suureks kiusatuseks.

Selle linnakeses olid palju wõeraid liikumas, sest
et kolm suurt maanteed senna koku jooksid. Sepa
paea wastu oli trakter, kus woorimehed palju sees
käisid. Siis sündis wähest, et wangri ratas ehk
muu sõidu riista tükk oli parandada ehk hooste

raudu wahendada ja et seks Jaagubit kutsuti ja kohe selge rahaga heaste äramakseti. Seda tema pistis oma enese tasku ja püüdis pettistööd enese vastu sellega wabandada, et tema oma tööga seda ole teeninud. Seda suuremaks ülekohтусel wiisil korjatud wara kaswis, seda suuremaks läks aga ka tema raha-himu!

Ühel homikul läks kroonu-raha-korjaja, teda Jaagup ni wäga wihtas sepa paeast kõndu. Tema oli wanakas, pitka, kehwa kehaga mees; temal oli nahkot' kaelas ja peenikene sarapuu kepikene käes.

„Nüüd ta läheb jälle talu-rahwa käest raha korjama, ütles sep, ja kui tema õhtu tagasi tuleb on temal paar sada taadrit taskus! Paar sada taadrit, ehk ka wel enam!“ Need sõnad läksid Jaagubi peast ja südamest kui wälk läbi. „Ma panen imeks, lisas sep, kuidas wana nõdra mehel julgus on, nenda aina üksi pimedast metsast läbi, rahaga käia. Üks ainus hoop minu hamriga tema pähä teeks temale otja!“ Need sõnad leikasid Jaagubi südamest läbi ja tema silmad hakasid leikima, tugewaste hakas tema lõetju käe-puust kinni ja teda kermeste liigutama.

„Tasa, tasa, ütles sep, sina teed jo, naagu tahaksid sina raha-korjaja järele rutada!“

Seda rääkis sep muidu tühjalt. Olesk tema teadnud, mis mõteid tema nende sõnadega Jaagubi südames sünnitas, siis tema neid ilmasgi ei olesk lastnud suust wälja tulla. Hirmsad, kurnad mõted olid nende läbi poisi südames tõusnud.

Esitels kohtus tema küll nende pärast, aga aega mõeda kadus hirm ita enam ja enam.

Pisutene lin, kus Jaagup elas, seisis mäe kalda peal, kuhu enamiste wiinamarja puud olid istutatud. Mitme maeade taga olid järgeste müürid ehitatud, mis mahawarisewat mulda kinni pidasid. Raha-korjaja maea taga oli senna marja-aed, mis mäest ülese maea poole kõrgele tõusis. Jaagubi wiimse õpimise aastal, sügise pool sui aed, läks tema kord selle marja-aeast kõndu. Tema nägi, et puud kõik täis kenu marju ja õuni olid. Himu tõusis tema sees, nendega oma kõhtu hästi täita ja selle läbi ka ühestõus selle mehele, keda tema ni hirmsaste wihtas, kahju teha. Kindel nõu tuli tema südamele et, kui pime pidi kätte jõudma, tema siis tahte aeda tulla ja warastada. Tema läks aegsaste õhtul oma kambre ja sealt rahakorjaja marja-aeda.

Suba tema kõht oli täis ja kasawõetud kaela-kot' koduwaraks ka täidetud, siis paistis maea aknast tule-walgus tema filmi. Ta waatas senna ja nägi raha-korjajat, kes täna korjamise peal wäljas oli olnud, oma kirjutamise laua taga istuwad. Tema wõtis ühe raha pakki teise järel oma nahk paunast wälja, luges raha ja pani jälle koku. Seda nähes kees Jaagubi weri tema soonetes. Aknast läbi sai tema umbes aru, et peale 500 taadrit oli, mis tema koku luges ja siis raudkasti lahti tegi, kuhu raha sisse pani ja kulu kinnikeeras. Enam ei saa-

nud Jaagup mite näha. Tema süda aga tuffus waljuste. Tema pea oli tuline palaw kui ta jälle salaja oma kambri aknast sisse ronis. Kuu aega tema ei sanud magada. Wiimaks! kipus ometi tulumine peale ja tema nägi une-nägu. Aga mis hirmsad une-nägu! Tema oli raha-korjajat äratapnud ja tema käest raha riisunud, aga — ei ükski inimene ei hoolinud sest — ja tema oli rikas mees! Rikas! hüüdis tema rõõmsaste ja ärtas unest. Mite sugugi kohkumist ega hirmu ei tulnud tema peale. Tema oli juba kaua aega niisugusi mõteid oma südames liigutanud, sellepärast ei teinud une-nägu temale ühtegi waewa!

Sest aegast rääkis tema weel vähem kui enne teistega, aga oma tööd tegi tema truiste. Kolm õpimise aastat olid wiimaks ka otsa lõpenud. „Nüüd lähen siit ära; nüüd olen lahti,“ mõtles tema südames õisates. Aga temal ei olnud mite enam, kui taks wana paigatud särki ja wäga waesed riided.

„Nenda ei wõi sina mite wõera inimeste juure minna,“ ütles meister ja käemees tema wastu. „Nende rietega ei wõtta ükski meister sind tööse. Kas tead, mis nõu mina annan. Sina pead muidugi raetotta minema, oma passi wäljawõtma, siis mina lähän sinuga ühes ja palun, et sulle waeste rahast särki ja rieta tarwis raha saab antud.“ — Nenda nemad siis ka tegid. Rae peawanem turtus wihast, wiimaks aga lubas raha anda, öölde:

„Seda ma teen üksnes sellepärast, et minu ploomipuud wõiwad rahul seista!“

Jaagup ei lausund sõna, aga tema waatas tulise wihaga tema peale. Tema sai särki ja riided kätte ja teisel homikul warakult oli Jaagup jo linna äraläinud. Kui aga rae-wanem homikul oma aeda läks, siis leidis, et taks kõigekallimat ploomipuud maapinnast saega olid läbisaetud! — Se ep ole kellegi teise töö, kui Jaagup Wafari töö, ütles kohtu wanem. Ja temal oli õigus, sest seda oli tige pois kiusatuseks teinud.

Kohe said soldatid ratsa wäljaläkitatud, teda otsima, aga õhtul tulid sõnumetega tagasi, et teda ei olnud kufagilt leidnud. Se ep olnud mite imeks panna, sest Jaagup oli senna passu metsa läinud, mis linna ja ligema küla wahel, ja mis temal oma kerjamise põlwest weel wäga tutaw oli. Senna tema oli ühe sarapiku rägadikuse omale aset walmistanud. Leiba ja leiwa kõrwast oli tema enesele selle rahaga muretlenud, mis ta omale kelmi wiisi korjanud. Wana metsawaht' oli just haige, ilmad ilusad, sellepärast jäi tema mitu päewa senna paika ja oli rõõmus et tema jälle wõis wana kallist metsa elu elada. Se oli Mihkli nädalas. Ühel päawal pärast lõunat nägi Jaagup, et wana raha-korjaja metsast läbi, küla poole läks. Õhtul tuli wana mees jälle tagasi, tutaw naha takt kaela ümber. Metsa warjus jäi tema natukese, kui puhkamiseks

seisma, aga kui tema praegu jälle tahtis edasi minna, langes raske hambri-hoop tema päha ja wana mees, ilma et weel heält oleks teinud pitkali maha. Weel teine hoop — siis oli elu läinud. — Seda oli Jaagup teinud. Tema wõitis nüüd rutuste furnukeha selja peale ja kandis metsa. Ühe umbseks kaswanud krawi sisse, põesaste wahetele pani tema teda maha, katis samlatega ja kuiwa pun- lehedega finni ja tahtis kermeste nüüd teele minna.

Sel samal filmapilgul aga tuli üks wana postipois hoostega ratsa küla poolt ja laulis täie healega: „Nüüd hingwad inimesed, mets, weitsed linnukesed“ j. n. e.

Naagu Jumala kohtumõistmise heal, langes se tema südame peale. Tema tundis selle laulu väga hästi. Sõnu oli tema koolis päha õpinud ja se armas hale wiis leikas tema südamest läbi. Tema hafas hirmu pärast higitama, süda tuskus ja kõik ihu liikmed werisefid ja wabifefid. „Mõrtsukas! Waras!“ kõlus tema kõrwa, aga ei olnud muud, kui õõ-kulli karjumine! — Kui pörgu tulest põletud hafas tema nüüd mõeda maanteed edasi jooksmas. Sest aegast oli tema kadunud.

Wana raha-korjaja oli pois-mees ja elas üksi ühe wana naesterahwaga, kes tema sugulaene. Et tema sel samal öhtul mitte kōen ei tulnud, ei pannud wana naesterahwas mitte imeks, sest se oli sagedaste enne nenda olnud. Kui tema aga teisel öhtul ka mitte kōen ei tulnud, siis andis kolman-

damal homikul kohtule teada. Nüüd saadeti külaste küsima, kust wastus tuli, tema olle sel samal öhtul kōen läinud ja olle ka inimesed seda näinud, et tema lageda pealt metsa astunud.

Selle järel sai mets igalt poolt läbiotsitud, aga furnukeha kufagilt mitte leitud. Sest lugust sai palju räägitud, sest niisugune kurja-tegu ep olnud seal ilmas weel siindinud. Ei ostanud ka keegi mitte Jaagubi peale arwata. Üksnes raewanema peast oli kord läbi wälkanud, naagu wõiks se Jaagubi töö olla, aga ta arwas selle wastu, Jaagup oli jo esimesel pääwal ni kaugele jõudnud, et sol-datid teda enam kätte ei saanud. Kirjate läbi sai Jaagubit küll weel otsitud, aga kufagilt ei saanud temast kuulda. Kadunt tema oli, kadunt tema jäi.

Kewade kui lumi oli ära sulanud käis wana metsa-waht' oma koeraga metsa läbi ja juhtus ka selle kohta, kus Jaagup sügisel aset oli olnud. Koer hafas nuusutama ja jaladega kaapima, ja waat üks nahl tass tuli ilmsi. Ni kui metsawaht' seda nägi, tundis tema kōhe ära, et se wana rahakorjaja oma oli. Koer kaapis ja kaapis ita weel. Metsawaht' astus ligemaale ja waat' inimese jalg oli näha. Ta tundis ära, et tapetud oli leitud.

Ni rutuste kui tema ial jõudis läks tema linna ja andis asja kohtule teada. Kohus ja hulk rahwas läksid metsa lugu waatama. Surnu keha sai ülesleitud. Kel oli weel tema taskus, aga kõik

raha oli kadund. Kui tohter furnu teha läbi katsus, leidis tema, et pea luu oli katki löödud. Korraga hüüdis üks rahwa hulgast: „ennä siin on ka üks haamer!“ — Se on se mõrtsuka riist ütles tohter, sest tema suurus läheb haawaga ühte. Sep, kes ka seal oli, astus ligemale ja hüüdis kohtudes: „Helde Jumal! se on minu haamer, mis sel pääwal äraaus, kui Jaagup ära läks.“ Ja raewanem ütles: „Sel samal pääwal said ka minu ploomipuud mahasaetud! Tema on se mõrtsukas, seda olen mina ammuft juba arwanud!“

Kohus hafas ueste asja läbi kutsuma ja püüdis selgeks teha. Sep sai ka wanggi pandud, haamri pärast, aga pea jälle lahti lastud, sest et selgeks sai, teda ilma süüta olevad.

Kül käisid kohtu kirjad iga poole, aga Jaagubist ei saanud kusagilt teadust. Et Prantsuse-maa raea ligidal oli, sai ka sealt järele päritud, aga kõik otsimine jäi tühjaks.

Tüft aega sai sest asjast palju räägitud, aea möeda löpes ka jut otja. Raha-korjaja wana sugulaene oli furnud ja asi sai wiimaks äraunustatud.

Mitu aastat olid möeda läinud. Wana põlwe rahwas oli mulka al magamas, noor põli oli ofemele saanud, kui mõni aastat tagasi, Jumala imelikult seadmise läbi, kuri tegu awalikuks sai.

Wana postipois, kes sel öhtul, kui raha korjaja

oli tapetud, oma teed linna poole minnes, ni wäge-waste oli laulnud: „Nüüd hing'wad inimesed“, et se mõrtsuka südamest oli läbi läinud, oli ka juba furnud. Tema wanem poeg oli isa ametise astunud, ja nenda kuida isa seda laulu ja wiisi oli kõige armsamaks pidanud, nenda ka poeg. Peagu igakord kui öhtul tühjalt teed käis, laulis tema: „Nüüd hing'wad inimesed.“

Ühel öhtul pidi tema jälle ratsa linna tagasi minema. Ta laulis tee peal ka jälle: „Nüüd hing'wad inimesed.“ Selle lauluga jõudis tema senna kohta metsa, kuhu rahakorjaja oli tapetud. Tema ei mõelnud sugugi selle hirmsa lou peale, mis tema lapse põlwes oli kuulnud. Kuu paistis selgeste, et kõik täieste wõis näha. Selle suure pu al, kus tapmine oli sündinud, nägi postipois üht wana inimest, mõlemad käed silmi ees maas istumas. Tema pidas laulu ja hobosed kinni ja kuulis et tema sügawaste öhkas. Tema läks ligemale ja küsis: „Mis wiga teil on? Olete teie haige?“ — „Oh kül, wastas teine, kül ma olen haige!“ „Kes teie siis olete?“ küsis postipois weel. „Üks waene wana soldat, kes wigane. Mina olen taugel Ah-writamaal soldatiks olnud, ja nüüd olen wigane ja teenistuseks kõlmatu, olen lahti lastud ja tahan oma kõeu poole minna, aga olen ni wäfind, et ma enam edasi ei jõua.“ „Kas mõistate ratsa sõita?“ küsis postipois?“ „Miks mite? eks ma ole ho-

huse-wäe teenistuses olnud!“ „Astuge siis minu teise hobuse selja,“ ütles postipois, „sest siit on veel pool pennifoormat maad linna.“ Teine teise kõrvas sõites ütles soldat: „aga ei tea kuhu ma linnas veel öömaeale wöin jääda, sest mul ep ole mite kopikat.“ „Tulge minu hobuse talli, seal on soe ja kui teil peaks kiilm olema, wöin teile paar hobuse tekki anda.“ Seda pakumist wötis soldat tänuga wastu.

„Home tahan mina teid hea meelega aidata,“ ütles postipois lahkest südamest. „Meie linnas on üks maea, kus wanad, haiged ja ka waesed teekäiad saawad wastu-wöetud ja nende eest hoolt kantud ja tohter käib seal haigeid waatamas ja arstimas. Home kui mul aega on, lähen teiega rae kohtu pea wanema juure.“ „Kas se on ita veel seesama wana?“ küsis äkitselt soldat. „Noh, kas teie meie linna siis tunnete?“ küsis postipois imeteledes. „Olen kord ammu aegast, siit läbi tulnud, wastas wana, sel korral oli siin üks wana wihane raepea wanem, kes kui koer inimeste wastu haukus.“ Oh se! ütles postipois, se on juba ammu surnud. Nüüd on meil üks armas, lahke mees, kes teiste peale halastab, mis wana ilmaegi ei teinud. Kui keegi kord kogemata tema jala peale oli tallanud, siis tema ei unustanud seda surmani mite ära!“ Nende sõnade peale öhkas soldat sügawaste südamest. „Kelle juures teie sel korral, kui enne siin käisite, korteris olite?“ küsis postipois

weel. „Ühe sepa paeas, kus mina sugu tööd tegin, sest mina olen õpetud sep.“ „Wõi selle juures, ütles postipois. „Ma olen teda ka veel tunnud. Aga se oli ise päris lafu-koer!“ „Kas tema ka juba surnud?“ küsis soldat. „Jah, tema on surnud, tema naene ja lapsed ka, sest sugust wole ühtegi enam järel.“

Soldat oli nüüd wait, aga postipois kuulis et tema ueste sügawaste südamest öhkas. Mehel wöib küll suur häda olla mõtles postipois. Kui nemad wiimaks linna tulid, olid kõik jo magamas, posti peremees ja teised postipoisid. Selle läbi julgus postipois oma seltsimehe talli wõtta, tegi temale magamise aset ühe tühja suure kaera kirstu sisse ja heitis ise oma asemele. Aga tema ei jäänud mite kohe magama. Mõna aeg pärast, kui ehk soldat wöis arvata, teda jo magawad, kuulis postipois soldati nutmist, öhtamist ja õigamist, nenda et tema ei saanud magada. Kui aga sugu liikumist tallis kuulda oli, siis oli ta kohe wait, aga ni pea kui kõik jälle waka oli, olid kända healed ka jälle kuulda! Postipois püüdis küll mõned sõnad, mis kuulda olid ära kuulata, aga mite üks sõna, kellest tema oleks täit aru saanud kõlas tema kõrwa.

Teisel homikul wiis postipois teda, nenda kuidas tema lubanud, rae kohtu pea wanema juure. Tema wötis soldati lahkest wastu ja andis temale sedelit, et teda wädi waeste hoone wastu wöetud saama. Siis wiis postipois teda senna maease.

Aga waewalt oli tema soldatiga senna saanud, kui ta äranõrgustas. Postipois aitas teda weel riidist lahti wõtta ja woodi panna. Tema külmetas nenda, et kõigest ihust wärises ja ka woodis ei saanud tema mite sooja. Tohter tuli tema juure ja laskis temale rohtu walmistada, aga tema ütles; „ei mind ei aita midagi enam, minu elu aeg lähed otja ja selle juures ei ole ühtegi enam parata!“ — Siis ta hakas kangeste jampsi ja segast jutu ajama. Pea rääkis ühest furnu-kehast, kellelgi temal tegemist, pea sõda lahingist Ahwrikamaal. Aga waewalt sai teda woodis hoitud, sest ta kipus paigal wälja. Homikul oli tema külm selge meelega, aga siis ni nõder, et waewalt sai räägitud. Rääga tõmbas ta ülewatja poole, et pidi ligi tulema ja ütles temale madala healega, tema pidade kohus seia kutsuma, sest temal olle asi südame peal, mis ta pidade ülestunnistama, muidu ei leide tema mite rahu.

Pärast lõunat tuli kohtuwanem kohtukirjutajaga tema juure ja wiibisid senna õhtuni. Wahi soldat sai sest aeast tema kambri ukse ete seatud, aga teised ei teadnud mite, mikspärast. Kui aga hoige oli terweks saanud sai tema käed ja jalad raudes, kohtu ete wiidud ja siis sai asi awalikuks. Se wana soldat oli Jaagup Wasar, kes ise oli tunnistanud et tema kroun-kohtu raha korjajat oli tapnud.

Kohus mõistis seaduse järel tema peale surma kohut, mis tema oma hirmsat patu südamest kahet-

sedes hea meelega tahtis kanda. Kuningga poolest aga sai sellepärast, et tema ise, ilma sundimata, oma süüid oli ülestunnistanud, temale armu antud ja tema peale kahetümme wie aastane wanggi põlwe nuhtluseks mõistetud.

Sellelge wõiksimine jutu lõpetada, aga tahame weel natukeste sest rääkida, mis Jaagup oma elust õpetajale kõneles.

Kui tema oma werist kurja tegu oli teinud ja mõõda minewast postipoisist laulu: „Nüüd hing'wad inimesed“ oli kuulnud, läks se ni waljuste tema südamest läbi, et tema joofsu pistis ilma teadmata, kuhu tema läks. Nenda hirmust ja südame waewast aetud, tuli tema Prantsuse maa piirile. Seal juhtus ühe selliga koku kessel passi oli Prantsuse maale minna, aga selle nõuu tahtis iilejätta ja oma maale tagasi minna. Temaga sai Jaagup kaupa, tema ostis teise käest passi ja põletas oma paberid ära ja nenda läks tema teise mehe nimega wõera maale.

Aga igal pool kõlas laul: „Nüüd hing'wad inimesed,“ tema kõrwu ega ei jätnud teda rahul. Ika jälle walwades ja unes tuli temale rahakorjaja furnukeha filmade ete. Raua aega elas tema patu rahast, mis tema oli riisunud ja sai Paarisi linna kuhu tema ühe sepa juure tööle hakas. Pärast läks tema wäe-teenistuse ja sai Ahwrikamaale saadetud, kus Prantsusel sel aial sõda oli. Kui tema oli

wigafeks ja wanaks saanud lasti teda lahti ja sai küll Brantsuse tronu poolest sugu auu = palka, aga ni wähe, et tema sest ei wõinud elada.

Ei kusagilt ei leidnud tema rahu, sest tema kurjateu mälestus piinas teda alati. Se aeas teda ka wiimaks kōeu tagasi, oma süüd ülestunniistama. „Alga, tunniistas tema, õpetajale,“ ei tea kas ma seda siisgi oleks teinud, kui mind mite Jumala käsi ise oleks saatnud. Kui ma selle puu ligidale sain, kus ma mõrtsukaks olin saanud ja pealegi jälle sedasama laulu. „Müüd hing'wad inimesed“ kuulsin, siis oli ka jälle ni suur hirm minu peale tulnud, et ma kindlat nõu wõtjin, kōit tunniistada, et wõiksin rahu leida.“

Ühe aasta elas tema wanggi koeas, siis suri tema, ihu poolest küll waewatud, aga hinge poolest terweks saanud. Sest südamest oma patu kahatjedes, oli tema Jeesuse Kristuse armu peale lootes, oma wiimsed elu pääwad elanud! Issand olgu temale armuline!

Kes aga seda jutu loeb ehk kuuleb, sellele tulgu meele:

1) Kuida Jumal mite üksnes oma püha kirja sõnaga, waid iga sõnaga, mis tema waimust tuleb (nenda ka waimulikud laulud) inimeste südamete peale katsub.

2) Et Jumal ei anna ennast mite pilkata ja kōit kurjust üksford awalikuks teeb.

3) Mis suurt patu need teewad, kes lapsi (olgu omad ehk wõerad) mite armastuses Jumala kartusele ei kaswata!